

לקחים טקטיים מלחימת חטיבת הנמר של הכוחות המיוחדים בצבא סוריה, סרן אורי חזוט

מבוא

מלחמת האזרחים הסורית המתרחשת בגבולה הצפוני של מדינת ישראל מאז מרס 2011 השפיעה על מערך הכוחות האסטרטגי במזרח התיכון. המלחמה החלה בסדרת הפגנות באזורים החקלאיים סביב דרעא בצפון מזרח סוריה. שנת 2013 הובילה כמעט להתמוטטותו המוחלטת של צבא סוריה, כאשר עריקות המוניות בשל מתחים אתניים ודתיים הובילו להתדלדלות של מצבת כוח האדם. יכולתו המבצעית של הצבא הסורי נפגעה קשות כתוצאה מנפגעים רבים ועריקות כמו גם מהמחסור באמצעי לחימה ובאמצעים לוגיסטיים. על-מנת להגן על משטרו הורה הנשיא אסד על ארגון מחדש של הכוחות והקמת יחידות חדשות מתוך התערובת של יחידות מקומיות ופרטיות שעמדו לרשותו.

בסתיו 2015 החל פרק חדש במלחמת האזרחים בסוריה וזאת בשל כניסתה של סוריה ללחימה כמסייעת לנשיא הסורי בשאר אל-אסד.¹ מעורבותה של רוסיה וסיועה לצבאו של נשיא סוריה השפיעו על תוצאות הלחימה ותרמו להכרעת המורדים. בשל אובדן היכולות הצבאיות הקלאסיות של צבא סדיר נאלץ הצבא הסורי "להמציא את עצמו מחדש" תוך כדי לחימת גרילה בקבוצות מורדים שונות. קבוצות אלו, נקטו בשיטות לחימה ג'יהאדיסטיות שפותחו בשנים האחרונות בקרבות שניהלה המדינה האסלאמית ברחבי המזרח התיכון.

מאמר זה בוחן את לחימתה של חטיבת "הנמר" במתנגדי המשטר בשנת 2018. חטיבת הנמר, חטיבת כוחות מיוחדים של הצבא הסורי הוקמה על-פי הוראה ישירה של הנשיא אסד לשם ביצוע פעולות התקפיות בשם המשטר. מאחר שהקרבות עדין מתחוללים, המחקר האקדמי בנושא כמעט ואינו קיים וההתייחסות להיבטים הטקטיים של הלחימה מועטה. המאמר בוחן מספר קרבות באמצעות ניתוח מקצועי של סרטים שתיעדו את הקרבות ופורסמו ברשתות החברתיות טלגרם ויוטיוב. חרף ההטיה של מפרסמי הסרטונים שביקשו להאדיר את ניצחונותיו של הצבא הסורי הברורה לכל הצופה בסרטונים, ניתן ללמוד רבות על שיטות הלחימה של הצבא הסורי המשתקם בחסות רוסית.

¹ אייל זיסר- מלחמת האזרחים בסוריה- הטרגדיה האנושית וכישלונה של הקהילה הבין לאומית מתוך פוליטיקה (אביב 2018, תשע"ח) 27 VOL 23-35 PP

המאמר מנתח את לחימתה של אחת מן היחידות בחטיבת הנמר, גדוד עלי טהא בקרבות בחלב, מחוז דרעא ועמק הירמוך שנערכו בשנים 2016-2018. מניתוח הקרבות עולה כי למרות שהצבא הסורי איבד את יכולותיו המקצועיות הסדורות בסיוע ובתמיכה רוסיים הוא הצליח להתגבר על אתגריו ולנצח במספר קרבות תוך יישום חשיבה יצירתית ויכולות מבצעיות בשדה הקרב.

חטיבת "הנמר" Tiger Forces

חטיבת כוחות "הנמר" היא יחידה מובחרת של הצבא הערבי הסורי (SAA) הכפופה לזרוע מודיעין אוויר ונתמכת בידי רוסיה. היחידה מתמחה בפעולות התקפיות ובמהלך מלחמת האזרחים הוצבה באזורי החזית הקשים ביותר. בסתיו 2013 פקד הנשיא על קולונל (מקביל לדרגת אל"ם) סהיל אל-חסן, קצין כריזמטי ממוצא עלאווי הידוע בכינויו "הנמר" להקים את החטיבה. אל חסן, אשר סיים את לימודיו באקדמיה הערבית של חיל האוויר הסורי ב-1991, שירת קודם לכן ביחידת המבצעים המיוחדים של חיל האוויר הסורי ובשירות המודיעין של חיל האוויר. התבלטותו בקרבות שנערכו במחוזות לטקיה ואל חמה בשנים 2012-2013 זיכו אותו בתשומת ליבו של הנשיא ושל ההנהגה הפוליטית שהורה לו להקים כוח מיוחד למשימות התקפיות.² במהלך שנות המלחמה הועלה בדרגות וככל הידוע נכון לשנת 2020 הוא נושא דרגת אלוף. כיום, לאחר ארגון מחדש של הצבא הסורי משויכת חטיבת הנמר לאוגדה 25 של הכוחות המיוחדים של הצבא הסורי.³

גרעין כוח האדם של כוחות הנמר הורכב מקצינים עלאוויים הנאמנים למשטרו של הנשיא אסאד שהשתייכו לכוחות המיוחדים של זרוע מודיעין אוויר, כוחות המסוקים והמטוסים מבסיס חיל האוויר בחמה, וכוחות שריון וארטילריה מאוגדות 4 ו-11. ב-2013 שיתפו יחידות הנמר פעולה עם המיליציה הפרטית "ניצי המדבר" (Desert Hawks) בקרב שבו השתלטו בחזרה נאמניו של אסאד על שדות הגז בשעאר שנכבשו על ידי דאעש.⁴ במהלך השנים 2013-2014 התבלטו הנמרים במבצע ההתקפה המזרחי של חלב, שחררו את נמל התעופה של העיר ואת מחוז התעשייה שייח נג'אר. בקיץ 2014, הם ביצעו שורה של פעולות מוצלחות נגד קבוצות ג'יהאדיסטים של ארגון ג'בהת אל-נצרה במחוז חמה. בסתיו אותה שנה, הם נלחמו בפעם הראשונה באופן ישיר נגד פעילי ארגון דאעש. אחד ההישגים העיקריים של כוחות הנמר היה

² חסן נחשד בביצוע פשעי מלחמה בקרוב אלו בעיקר בשל רציחתם של 300 מפגינים כנגד המשטר בשני מקרים שונים. Waters Ibid.

³ https://en.wikipedia.org/wiki/25th_Special_Mission_Forces_Division#cite_note-22

⁴ Waters Ibid.

שחרור שדה התעופה קוירס בנובמבר 2015. הנמרים גם מילאו תפקיד מכריע בקרבות לשחרור העיר חלב בקיץ ובסתיו של 2016.

הצלחותיה המבצעיות של החטיבה באו לה בראש ובראשונה בשל אישיותו של מפקדה אלחסן. אישיותו הכריזמטית וסמכותו על פקודיו הובילה את היחידה להצלחות מבצעיות. אלחסן ניחן גם ביכולות דיפלומטיות והשכיל לפעול בשיתוף פעולה עם האוכלוסיות המקומיות באזורי הלחימה. בעזרת קסמו האישי וניסיונו המבצעי הוא הצליח ליצור קשר עם חמולות מקומיות ולשכנע אותם להביא את כוחותיהם, כולל יחידות צבאיות, על־מנת להילחם כנגד האויב הג'האדי משותף. שיתוף פעולה זה היה חשוב במיוחד לאור התדלדלות היכולת הלוגיסטית של צבא סוריה שלא אפשרה תמיכה בכוחות הנלחמים. את מקומה של הלוגיסטיקה הסדורה החליפה תמיכת התושבים והמנהיגות המקומית. מקורות העוצמה של החטיבה היו אם כן, יכולתה המבצעית, הקשר עם האוכלוסייה המקומית, קווי הלוגיסטיקה היעילים. אך נקודת העוצמה המשמעותית ביותר שלה טמונה ביכולתה של החטיבה לקבל סיוע מן האוויר, בהתחלה מחיל האוויר הסורי ומ־2015 מחיל האוויר הרוסי.

על אף הצלחותיה המבצעיות, הישגיה של חטיבת הנמר מעידה יותר מכל על חולשתו של הצבא הסורי הנאלץ להסתמך מבחינה לוגיסטית על מנהיגות מקומית, בעוד מימון היחידות נעשה בידי משקיעים פרטיים בעלי השפעה, דבר המוביל לחוסר יציבות של יחידות אלו. היחידות בנויות על בסיס השתייכות אתנית ודתית התורמת למוטיבציה גבוהה ולנאמנות אישית למפקדים משום שמשמעות הניצחון הוא הישרדות הקהילה. בין קבוצות אלו ניתן למנות את המשמר הרפובליקאי העלאוי, יחידות שיעיות ואת יחידות ההגנה של העם הכורדי (YPG). מנגד מקשה נאמנות זו על ניווד החטיבות והפעלתן המבצעית במקומות אחרים בשל היעדר הבסיס הלוגיסטי אך יותר מכך בשל הקשר לאזור המסוים אליו משתייכת החטיבה. כך לדוגמה, בקרבות בעיר חלב סירבו יחידות כורדיות שהשתייכו לכוחות הנמר להילחם בשכונות שאינן נחשבות "כורדיות".

כניסתם של הרוסים למלחמה בסוריה בספטמבר 2015 שינתה את מאזן הכוחות במלחמה בצורה דרמטית. יחידות צבא סוריה זכו בתמיכה של צבא סדיר בעל עוצמה ומשאבים. אל חיל האוויר, הארטילריה והמודיעין שהפעילו הרוסים בתחילת הדרך התווספו קצינים (חלקם בדרגת גנרל) ולוחמים של כוחות מיוחדים שסייעו לכוחות הסוריים בשם השותפות החדשה בין הנשיא אסד והנשיא פוטין. בחומרים המצולמים שנחקרו עבור עבודה זו ניכרת טביעת האצבע הרוסית במקומות רבים. גנרלים רוסים, קצינים ולוחמים של כוחות מיוחדים תועדו בשטח לצד לוחמי כוחות הנמר, החל ממפקד החטיבה סהיל אלחסן, למפקדי השדה ותת־היחידות, דבר המעיד

על שילוב אינטימי של אינטרס רוסי לצד כוחם המובחר של הנמרים. במרס 2018 במתקפה על עוט'ה המזרחית, אלכסנדר איבנוב, דובר הכוחות הרוסיים שהתמקמו בבסיס חיל האוויר חמימים, אמר: "אנו נספק את התמיכה האווירית הנחוצה לכוחותיו של תת-אלוף סוהיל אל-חסן [...] יש לנו אמון אמיתי ביכולתם לבצע את המשימה".⁵

בעידן שבו איבד הצבא הסורי את יעילותו, כוחות "הנמר" עדיין ממלאים תפקיד מכריע במלחמה שמנהל הצבא הסורי נגד מה שהוא מכנה "הטרור הבינלאומי וההתערבות הזרה בסוריה". צבאו של אסד עירב במהלך הלחימה כוחות מקומיים שפעלו לצד או במסגרת הצבא הסדיר. לאחר שתסתיים המלחמה קואליציה זו תיאלץ למצוא מנגנונים לתיאום סבך האינטרסים הן בקרב השחקנים המקומיים שהצטרפו לאסד והן עם השחקנים האזוריים שלקחו חלק בלחימה כמו רוסיה, טורקיה ואיראן כדי לשמור על המשך שלטונו של הנשיא ולהבטיח את שלמותה הטריטוריאלית של המדינה.⁶

נכון לשנת 2018 סדר הכוחות של חטיבת הנמר היה בגודל שנע בין חטיבה לחטיבה מוגברת. לא מדובר בחטיבה במובן הרגיל של צבא סדיר אלא ב-4,000 לוחמים לערך הפועלים במסגרת 24 יחידות משנה בגודל משתנה. כוחות החטיבה פעלו באזורים שונים על-פי הצורך. מעבר ללוחמים עצמם עוד אלפי לוחמי מיליציה מקומיים זיהו עצמם עם כוחות הנמר ושימשו כוח עתודה הממתין לקריאה באזורי העיר חמה וחומס. כך שלמעשה החטיבה היוותה את הכוח המבצעי הגדול והמשמעותי ביותר בצבא הסורי נכון לשנת 2018.⁷ החטיבה הורכבה מיחידות משנה מגוונות- חלקן מקומיות ובעלות גוון אתני אחיד וחלקן מעורבות. גודלן של יחידות המשנה נע בין מחלקה לגדוד. חלק מיחידות המשנה מחולקות לצוותים, בדרך כלל בסדר גודל של 30-40 לוחמים.

גיוס כוח האדם נעשה על-פי אזורים, עשר יחידות משנה מגייסות כוח אדם מאזור חמה, שמונה מאזור חומס, שש מאזור טרטוס ארבע מלטקיה ואחת מאדליב ומדמשק. יחידות המשנה מזוהות על-פי כינוי או לפי שם המפקד. כך לדוגמה, פעלו במסגרת כוחות הנמר כוחות קטנים בסד"כ פלוגתי לצד יחידות משנה גדולות

⁵ Sam Dagher, "Russia's Favorite Syrian Warlord," The Atlantic, Mar. 2, 2018. "القناة المركزية لقاعدة حميميم العسكرية," Facebook Post, Информканал авиабазы Хмеймим, February 24, 2018, 5:40am.

⁶ Gregory Waters, "The Tiger Forces: Pro Assad Fighters backed by Syria", Policy

Paper 2018-10, October 2018, Middle East Institute, pp 1-23.

סרט הסברה על כוחות ה"נמר" - <https://www.youtube.com/watch?v=kOvBTPvsXAU>

Waters, Ibid. ⁷

המגיעות לכדי סד"כ של גדוד. כוחות קטנים הם למשל כוח חוארת', בפיקודו של קאמל אל מחמוד אבו אלחאריט' בסד"כ של פלוגה המורכבת משני צוותים⁸ וכוח תארמי בפיקוד חידר אל-נאסן, בסד"כ פלוגתי, רוב הלוחמים הם סונים מצפון חמה. פועלים באזור ביסין, סגאטי והעיר חמה.⁹ בין הכוחות הגדולים ניתן למנות את יחידת הצ'יטות, בפיקודו של עלי אחמד כנען אלחאג'י, גדוד רובאים המורכב מ-12 צוותים המכונית צוות צ'יטה. הגדוד פועל באזור חמץ (חומס),¹⁰ ואת כוח עלי טהא, בפיקוד עלי טהא, בסד"כ 2-3 פלוגות. מרבית הלוחמים בכוח זה מגיעים ממישור אל-ג'האב בעיר חמה.

במסגרת הכוח פעלה קבוצת משנה שגודלה אינו ברור שלוחמיה הגיעו משכונת מסקאנה של העיר חמץ, אזור סוני ונוצרי מעורב.¹¹ כוח נוסף הוא כוח שהבת בפיקוד עלי מאנה גם הוא בסד"כ גדודי. זהו הכוח היחיד בחטיבת הנמר שהתקיימו בו כל יחידות המשנה המקובלות בגדוד חי"ר: צוות סיור, צוות תצפית, פלוגה למשימות מיוחדות, פלוגת מפקדה, פלוגת לוחמים התקפית. הגדוד פעל באזור קוב, חמה וטרטוס.¹² הגודל המשתנה, הרקע של הלוחמים ואזורי הפעולה המגוונים מעידים על אופייה האקלקטי של לחימת החטיבה בהתאם לאופייה הדינאמי של מלחמת האזרחים.

נוסף על יחידות החי"ר כללה חטיבת הנמר אגד ארטילרי בפיקודו של סא"ל דריד עוואד, בוגר בית הספר לקציני ההנדסה. האגד כולל סוללות של תותחים קטנים וכבדים לצד מערכות שיגור מתקדמות מסוג MLRS. עוד פעלה במסגרת החטיבה יחידה משורינת שבה שני טנקים מסוג T-90 ו-T-72 נגמ"ש ורכבי BMP. אגד הארטילריה והיחידה המשורינת פעלו בנפרד וצורפו ליחידות השונות בעת הצורך. יחידות הארטילריה והשריון אינן כפופות ליחידות האחרות בחטיבה וכפופות למערך הקצינים של כוחות "הנמר". גודל יחידת השריון אינו ידוע, לא מבחינת כוח אדם ולא מבחינת סד"כ כלים.¹³

8 צוות סארי מכלוף, צוות סיוע 33. מייסד- "הדוד" אבו נימר. הקבוצה נקראה עד לאמצע שנת 2016 יחידת חוראת' ועד אז נראה פחות הקשר שלה לחטיבת נמר. היחידה הוקמה על ידי מפקד חיל האוויר באוגוסט 2016. כמות גדולה של מפקדים ולוחמים מהיחידה הוצגו לצד קצינים וחיללים רוסים בתדירות גבוה יותר מכל שאר יחידות הנמר, ככל הנראה בגלל ונוכחות רוסית גבוה במחאדתי' (Mahardah) Waters Ibid.

9 מייסד- וואל סאלח אבראהים מה המקור למידע על הכוח?

10 מספרי הצוותים 1,2,3,4,6,7,8,9,10,15,16,41, הקבוצה נקראת גם "קבוצות אל-חגיג'י", ויש לה גם מרכז במסיאף, חמה. שלושה מתוך ארבעת המפקדים ההיסטוריים של צייטה מגיעים ממשפחת אל-חאג'י. המפקד הקודם, סולימאן אל-חייק, מעורב בפשעי מלחמה בחלב. Waters Ibid.

11 עלי טהא הפך למפקד שדה בחטיבת הטייגר ב-26 באפריל 2013. אף על פי שתאריך הקמתה של היחידה אינו ידוע, קרוב לוודאי שהיה קיים לפני חודש מאי 2016. חברת עלי הקדושים עלי "קירוז" פורסמה באופן קבוע עם לוחמי המפלגה הסורית הלאומית (SSNP) בסוף 2016 ובתחילת 2017 בחלב. Waters Ibid.

Waters Ibid 12

Ibid 13

חשוב לציין שלצד יחידות הנמר פעלו כוחות גמישים הממלאים תפקידי הגנה על האזורים השונים ונמצאים בכוונות להצטרף לפעולות התקפיות של כוחות הנמר. בחטיבת הנמר חלק מן היחידות פועלות בצורה התקפית וחלקן ממלאות גם תפקידי הגנה לצד משימות ההתקפה, יחידות גמישות אלו פועלות למשל במרחב העיר חמה וכך, היחידות ההתקפיות שמגיעות מאזור זה פורסות מרכיבי הגנה מקומיים בעיר לצד פעולה במשימות התקפיות במקומות אחרים בסוריה במסגרת חטיבת הנמר.

מאפיין הפעולה הגמיש משפיע גם על אומדן מספר הלוחמים ביחידות. כך לדוגמה, בחודש יולי 2018 טען נציג תקשורת של גדוד עלי טהא כי יחידתו כוללת כ-2,500 לוחמים. 1,100 לוחמים בתת היחידות ההתקפיות של כוחות "הנמר", והשאר משרתים באזור אל-ג'אה למטרות הגנה. כוחות אופוזיציה העריכו שגדוד תרמא המונה כאלפיים לוחמים שגויסו מהעיירות חממה, ח'טאב, טייבת אל-אמאם ומרדס נשאר ברובו באזור חממה ושימש בה כחיל מצב מקומי. בעוד שמספרים אלה צריכים להילקח בערבון מוגבל, חלוקת העבודה ברורה: מעט יותר ממחצית הלוחמים המועסקים ביחידות באזור האם שלהם ומשרתים כלוחמים כחיל המצב כמיליציה מקומית¹⁴. ב-2018 כללו יחידות "הנמר" ההתקפיות בערך 4,000 לוחמי ח"ר ועוד מספר לא ידוע של ארטילריה שריון ואנשי מטה. המספר הכולל של אנשים הקשורים לחטיבת "הנמר" הוא הרבה יותר גבוה ממה שניתן להעריך בעת הנוכחית.¹⁵

ניתוח הקרבות

במהלך שנות הלחימה במלחמת האזרחים בסוריה פעלו הכוחות המשתייכים לחטיבת הנמר אל מול אויב במערכים בלתי סדירים. פרק זה מתמקד בפעולתה של אחת מיחידות המשנה של החטיבה, כוח עלי טהא, כדי לבחון את אופן הלחימה של יחידות הצבא הסורי אל מול האויב הבלתי סדור בו נתקלו. הנחת המוצא לניתוח זה היא שהפקת לקחים טקטיים ומערכתיים מן הלחימה כנגד המורדים יכולה לסייע לכוחותינו העלולים להתמודד במערכה הבאה עם תנאי לחימה ושיטות פעולה דומות כוחות של כוחות בלתי סדורים. בפרק יוצגו שלושה קרבות בהם היו מעורבים כוחותיו של עלי טהא: הקרב על העיר חלב, הקרב על דרעא וקרב עמק הירמוק. הכוח, יחידת משנה המונה כ-200 של 2-3 פלוגות ולעיתים כוחות עזר נוספים (שריון, הנדסה) השתתפה בקרבות אלו בין השנים 2016-2018.

¹⁴ כפי שנראה בהמשך יחידת עלי טהא מנתה 2-3 פלוגות, מספרים אלו מוגזמים.

¹⁵ The tiger forces, pro- Assad fighters backed by Russia, Gregory Waters, October 2018, policy paper 2018-10

בכל קרב יוצג תחילה רקע קצר, לאחר מכן יובא תיאור הקרב ובסופו העמקה בלקחים טקטיים. ניתוח הקרבות נעשה על-פי העקרונות הצה"ליים תוך מתן דגש לעקרונות אוניברסליים של לחימת חי"ר מבלי להיצמד יתר על המידה לתו"ל הצה"לי. הניתוח נעשה על בסיס סרטונים שהופיעו ברשתות החברתיות (טלגרם, יוטיוב) ובכתבות עיתונות (בעיקר עיתונות רוסית) שתיעדו את הקרבות. על אף שהסרטונים מציגים את המתרחש מן הזווית של המשטר הסורי ובהחלט יתכן שהושמטו מהם כישלונות ותקלות, הרי שעדין יש טעם רב לניתוח אופן הפעולה הטקטי של הכוחות במיוחד למול התמודדותם עם קבוצות המורדים שאימצו שיטות פעולה ג'יהאדיסטיות כגון שימוש במכוניות תופת, הסתתרות בקרב אזרחים וכדומה. במובן זה הפקת לקחים טקטיים ומערכתיים מן הלחימה הסורית היא בעלת ערך רב משום שהיא מגלמת את האבולוציה של לחימה בלתי סדורה במאה ה-21.

הקרב לשחרור העיר חלב

אחת מזירות הקרב המרכזיות במלחמה היה הקרב על העיר חלב, בירת הצפון¹⁶. בקרב נלחמו כוחותיו של אסד במספר קבוצות מורדים שהתאגדו לכדי שיתוף פעולה. בין הקבוצות שנלחמו מול הצבא הסורי ניתן למנות את צבא סוריה החופשית (FSA), קבוצות סוניות המזוהות עם אל קאעידה כמו ג'בהת אל-נצרה, מיליציות שיעיות ויחידות הכורדים (YPG). הקרבות על חלב החלו בשנת 2012 והגיעו לשיאם בשנת 2016 כאשר כוחות הממשל הטילו מצור על העיר במהלך חודש יולי. כחלק מן המצור ניתקו כוחות הממשל את קווי האספקה של המורדים לעיר באמצעות הפצצות אוויריות שבוצעו עלידי חיל האוויר הרוסי. פעולה זו הובילה למתקפת נגד של המורדים בחודשים ספטמבר ואוקטובר 2016 אך הן לא הצליחו להשיג את מטרותן והמצור לא הוסר.

בנובמבר החלו כוחות הממשלה במסע מכריע שהוביל לכיבוש מחדש של כל מחוז חלב בדצמבר 2016. ניצחון הממשלה הסורית נתפס כנקודת מפנה פוטנציאלית במלחמת האזרחים בסוריה. ההרס הגדול של שהביאו עימם הקרבות וחשיבותה של העיר הביאה את הלוחמים לכנותו "אם הקרבות" או "סטלינגרד הסורי". במהלך הקרב נערכה פגיעה נרחבת באזרחים באמצעות הפצצות חוזרת ונשנות על בתי חולים ובתי ספר (בעיקר עלידי חיל האוויר הסורי והרוסי ובמידה פחותה עלידי המורדים). הלחימה בעיר הדגימה גם את חוסר היכולת של הקהילה הבינלאומית לפתור את הסכסוך בדרכי שלום. כך למשל, השליח המיוחד של האו"ם לסוריה הציע לשים קץ

¹⁶ ראו מאמרו של סרן מאור משה בכרך זה.

למאבק על-ידי מתן האוטונומיה המזרחית של חלב, אך הרעיון נדחה על-ידי הממשלה הסורית.

מאות אלפי תושבים פונו בעקבות הלחימה, נעשו מאמצים רבים במטרה לסייע לפינוי אוכלוסייה עם מינימום נפגעים, אך הלחימה המתמשכת וחוסר האמון בין הצדדים לא אפשרו לפעול לסיוע לאזרחים. במהלך הלחימה בוצעו פשעי מלחמה, כולל שימוש בנשק כימי על-ידי כוחות הממשלה הסוריים, הפלת תחמושת מצרר באזורים מיושבים על-ידי הכוחות הרוסיים והסורים, ביצוע התקפות אוויריות ב"תקיפה כפולה", הוצאות להורג של אזרחים ושל חיילים שנלכדו על-ידי שני הצדדים, הפגזות ללא הבחנה ושימוש בארטילריה מאולתרת של כוחות המורדים. במהלך המתקפה של ממשלת סוריה ב־2016, הזהיר הנציב העליון לזכויות אדם כי בחלב מבוצעים "פשעים בממדים היסטוריים" לא רק בשל הפגיעה הנרחבת באזרחים אלא גם בשל ההרס הרב שגרמה הלחימה לעיר העתיקה של חלב (אלפו), אתר מורשת עולמית של אונסק"ו. במהלך ארבע שנות הלחימה נהרסו כ־33,500 בניינים. היה זה קרב המצור הארוך ביותר במלחמה המודרנית ואחד הקרבות העקובים מדם של מלחמת האזרחים הסורית. הקרב הותיר אחריו כ־31,000 הרוגים, כמעט עשירית מהנפגעים במלחמה.¹⁷

הנמרים בקרב לשחרור העיר חלב, יוני-יולי 2016

סד"כ ואמל"ח: יחידתו של עלי טהא המשתייכת לחטיבת הנמר השתתפה בקרבות שנערכו בחודשים יוני-יולי 2016 בעיר חלב בסד"כ של גדוד מוקטן בהיקף של 2-3 פלוגות. רוב לוחמי היחידה הם ממוצא עלאווי ודרוזי, אך באחת הפלוגות נטלו חלק לוחמים ממוצא סוני. לרשות הכוח עמד האמל"ח הבא: מקלעי 22 מ"מ, מספר טנקים, נשקים אישיים, טילי נ"ט, רימונים, צלפים, תותחים ומרגמות במספר לא ידוע. **אויב:** בקרב זה נלחמו כוחות הנמר בארגון המורדים ג'רבוס המשתייך לקואליציית המורדים בראשות ארגון ג'בהאת אל נוצרא. היקף כוח "האויב" הוערך כפלוגה שהתמקמה להגנה.

גורמים משפיעים

1. מרחב השכונה הופצץ כליל, דבר המשפיע על פני התכסית המשתנה.
2. לחימה באור יום.
3. קרב היה ניסיון ההתקפה השלישי על העיר, ניתן להעריך כי יתכנו בשל כך בעיות מורל ושחיקה בקרב הלוחמים.

¹⁷ The battle for Aleppo, explained, by Louisa Loveluck < November 24, 2016.

תיאור הקרב

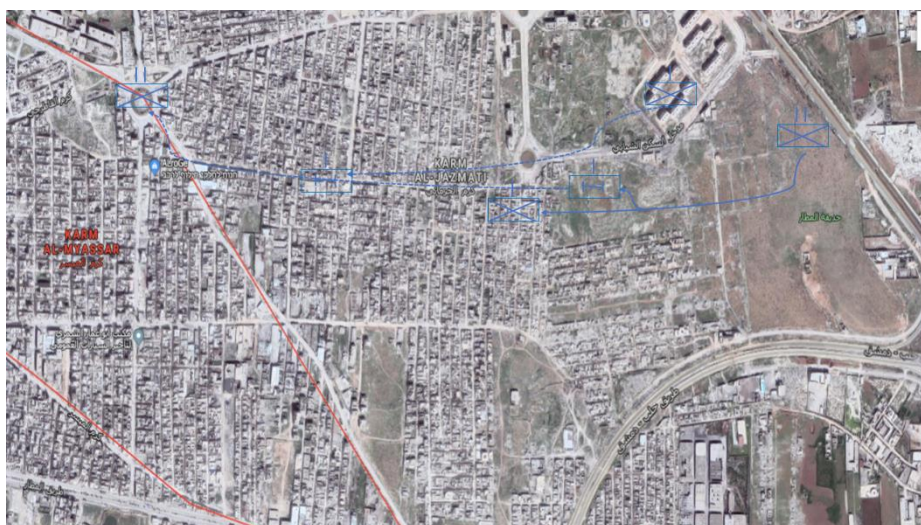
כוחות הנמרים שהיו שותפים ללחימה בעיר חֶלֶב, היוו את המאמץ העיקרי ללחימה בגזרה המזרחית של המערכה לשחרור העיר. בפעולה משולבת יחד עם צבא אסד ונאמניו, משימתם של הנמרים היתה התקפה על שכונות חראם אל מיאסר (karm al-myassar) שיוביל לשחרורה של העיר העתיקה בחֶלֶב, על־מנת לקטוע את קווי האספקה הלוגיסטיים של המורדים בעיר ולהשלים את הכיתור. במהלך זה נשלחו כוחות הנמרים למרחב השכונה בסד"כ גדודי, במטרה לחצוץ בין כוחות האויב הנמצאים באזור על־מנת לשבור את ההדדיות בהגנתם על השכונה. ביום הקודם להתקפה זו, נשלחו הנמרים לכבוש את פאתיה המזרחיים של השכונה במטרה להוות נקודת זינוק לכניסה פנימה.

כמהלך ראשון לפתיחת ההתקפה ב־27 ביוני, 2016, בשעה 09:00 יצאו כוחות הנמר באור יום, לכבוש את הפאתים המערביים וקטע מהציר העובר בשכונת באב אל נאריב במטרה ליצור מעבר נוח משטח השדות הפתוחים לשטח הבנוי. בהמשך הלחימה פרצו צוותי קרב של הנמרים המורכבים מחי"ר ושריון לתוך השכונה. מן הסרטים המתעדים את הלחימה ברשתות החברתיות ניתן לראות כי למרות ההפצצות המסיביות טרם הכניסה ללחימה, השטח אינו בטוח לנמרים. כדורי הצלפים שורקים מעל ראשיהם ועליהם לבצע תנועה מאובטחת. בפקודת היציאה להתקפה של מפקד הכוח, המתועדת עלידי מצלמה, הדגיש המפקד כי עליהם לנוע מאחורי מחסות ובצורה מאובטחת. את מרבית התנועה ברחוב מבצעים לוחמי החי"ר מאחורי טנקים שנעים בחזית הרחוב ומרתקים את כל הבא לפנים.

עמדות האופוזיציה נשמרו היטב תחת ההפצצות הכבדות, דבר המעיד על דרך נסיגה יעילה ובטוחה של כוחות האויב בשטח. מרגע שהכוחות הראשונים הגיעו לגזרה נראה כי השטח אכן בשליטתם אך מהר מאוד העבירו המפקדים את המסר כי אומנם הם שולטים בשטח אך טרם כבשו אותו. במטרה לענות לצורכי הכיבוש נשלחת פלוגה נוספת פנימה לשכונה במטרה להעמיק את הכיבוש ולטהר את המרחב. מן התיעוד עולה כי המפקדים מודעים להבדל בין שליטה מבצעית לכיבוש וטיהור.

לאחר לחימה של שעות בודדות הצליחו כוחות הנמר לכבוש את לב השכונה ולשחררה מידי המחבלים מארגוני המורדים השונים. בנוסף, הצליחו כוחות מאחת הפלוגות לשבות לוחם מורד שלאחר חקירה קצרה העניק ללוחמים מודיעין יקר ערך: הוא פירט לאיזה ארגון השתייך, היכן פרוסים הכוחות שטרם נכנעו, בכמה לוחמים מדובר, האם נמצאים בגזרה ארגונים נוספים, מה סוג הנשק בו הם מחזיקים, האם יש כוחות שמעוניינים בכניעה טרם הקרב. באמצעות השבוי קיבלו כוחות הנמר

מודיעין יומינט, עדכני ורציף תוך כדי הלחימה. נכס שאפשר להם לגבש תמונת מצב אויב ולהעמיק בלחימתם לשחרור העיר.¹⁸

מרשם קרב כוחות ה"נמר", גודד עלי טהא בקרב לשחרור חלב

ניתוח הקרב לאור עקרונות ההתקפה

עקרונות ההתקפה על-פי הם נערך הניתוח הם עקרונות הנהוגים בצה"ל. אך עיון מדוקדק מעלה כי העקרונות הטקטיים המצויינים כאן הם עקרונות טקטיים גנריים ומוכרים. בניתוח קרבות הנמר העקרונות משמשים ככלי לניתוח האירוע בכדי בצורה בהירה יותר את נהלי הקרב ופחות על-מנת לבקר אותם באופן מקצועי על-פי התורה הצה"לית.

מודיעין עדכני ורציף. עקרון המודיעין בא לידי ביטוי בקרב זה ונראה שאכן התבצעה חשיבה ותכנון טרם הביצוע. טרם היציאה לניסיון ההתקפה השלישי שצלח, קיבלו כוחות הנמר תמונת מצב אויב יחסית ברורה. איסוף מקדים בשטח על-ידי יחידות חיל האוויר, התקלות בכוחות האויב ביום שקדם להתקפה שצוינה והמצאות הכוחות בשטח בחלקה המזרחי של השכונה מאפשר קבלת מודיעין עדכני טרם ביצוע המשימה.

לקראת סיום ההתקפה, כאמור, אחת מפלוגות הנמר שבתה אחד מלוחמי האויב והביאה אותו לתחקור בפני מפקד יחידת עלי טהא. בהכוונת גורם רוסי מפקד היחידה

18 תיעוד לחימת הנמרים בחלב "Syrian Tiger Forces Cutting into South east Aleppo", -
 "Elite Forces Showing ISIS Who's the Boss" ; תיעוד לחימת הנמרים בחלב
<https://www.youtube.com/watch?v=9YvweUCav4g>
<https://www.youtube.com/watch?v=K92pWyO9ds0&t=334s>

תחקר אותו על מערכי ההערכות שלהם במרחב, שואל על סד"כ, אמל"ח, מיקום וכדומה.

בחירת יעדים וצירים. על-פי המתואר בסרטון שנחקר, גדוד עלי טהא ניתח את יעדים ואת צירי ההגעה אליהם טרם ההתקפה. ראשית, נבחרו יעדים בפאתי השטח הבנוי לכיבוש מותנה על-מנת לאפשר שליטה בפאתים והעברת כוחות מהירה ובטוחה לתוך השטח הבנוי. בנוסף, כל פלוגה קבלה יעד משני צידי הציר בשכונות באב אל נאריב המרכזי בעיר העתיקה של חלב על-מנת לחצוץ בין מערכי האויב הנמצאים בשטח. בהמשך הלחימה, לאחר כיבוש הפאתים והיעדים הראשונים בשכונת חראם אל מאנסר, עורכים הכוחות הערכת מצב על-מנת לגבש יעדים להמשך עלידי, כאמור, תחקור שבויים בשטח.

הפתעה. במקרה המתואר על-פי הסרט, קשה להבין האם הייתה הפתעה בהתקפה. אכן ברור כי תחבולה התקיימה ברמת הגדוד כאשר התוכנית המבצעית מדברת על יצירת חיץ בין מערכי האויב, אך לא ברור האם הייתה הפתעה. לדעתי, ההפתעה בקרב זה הייתה בעוצמת ההתקפה ולא דווקא בתחבולת הכוחות.

כאשר במשך לילה שלם כוחות ארטילריה וחיל אוויר יורים ללא הפסקה, אלפי קילוגרמים של חומר נפץ ופגזים, וביום שלמחרת מגיע כוח קרבי בסד"כ עודף, זוהי ההפתעה המגולמת בתוכנית והיא מגיע עם פנים של עוצמה ופחות תחבולה. למרות שראוי לציין כי אכן ברמת הפלוגות ישנה תחבולה מקומית באשר לבידוד מערכי ההגנה של האויב בשכונה.

שמירת התנופה. באשר לשימור התנופה, ניכר כי אכן ההתקפה לא עצרה. איסוף המודיעין הקבוע, הפעלת האש הבלתי פוסקת והערכת המצב של המפקדים בשטח היא שהביאה לכדי שמירת התנופה עלידי העמקת כיבוש השכונה וטיהור המרחב.

סיוע אש ומבצעי אש. כאשר מדובר על קרב כל כך מכריע במערכה על חלב יש לצאת מנקודת הנחה כי מדובר בכוחות בעלי מעטפת סיוע רחבה בהיבט האש. כוחות האוויר הרוסים, שלקחו חלק פעיל בהתקפה זו, יחד עם אגד הארטילריה האורגני של חטיבת הנמרים, הפעילו אש מסיבית לריכוך היעדים ויש פרשנים צבאים שיאמרו כי מדובר ב"כתישת" האויב על יעדיו. בסרטים המתארים קרבות בסוריה בכלל ובמערכה על חלב בפרט הודגש השימוש באש לטובת לחימת כוחות המשטר וכך גם בקרב זה.

מימוש הקרב המשולב. עם היציאה מנקודת הזינוק לעבר פאתי השטח הבנוי, מתועדים בסרט לוחמי הנמר נעים בגבו של טנק על-מנת לתפוס מחסה בתנועה החשופה ברחוב עקב חשש מירי צלפים של כוחות האויב לעברם. אין כל ספק שלכל מ"פ בקרב יש צק"פ תחת פיקודו המכיל לפחות שני טנקים, כוחות חי"ר, נ"ט, מספר קנים של ארטילריה או מרגמות ולעיתים קרובות גם רחפנים המסייעים באיסוף

מודיעין והפעלת אש. ראוי לציין כי בסרטונים לא הוצגה פעולתם של כוחות הנדסה אך לאור ניתוח מעטפת הפעולה ניתן להניח שכוחות הנדסה היו זמינים לכוח אך הם לא צולמו.

לקחים מהקרב

הפנמת הכרחיותה של לחימה באור יום

בקרב חלב, נלחמו כוחות המשטר באור יום. שעות הלחימה הוכתבו כתנאי בהתאם לזמינות סיוע האש מהאוויר של הכוחות הרוסיים. כוחות הנמר "תועל" לכניסה להתקפה לאחר מתן סיוע אווירי מסיבי על שכונת חראם אל מאנסר ולפיכך נכנסו להתקפה בשעה 09:00 בבוקר.

המערך הטקטי של צה"ל עוסק לכאורה בלחימה באור יום, אך בפועל אין זה ברור מאליו. תנועה באור יום בשטח בנוי, רווי תת קרקע, תוואי עילי, איומים 360 מעלות או איום כדורי. ההחלטה להילחם ביום אומנם נראית לגיטימית או רגילה, אך אין כך הדבר ועלינו לקחת זאת לתשומת ליבנו ולשאול עצמנו האם לאור המערכות האחרונות בלבנון ובעזה, גם אנחנו בצה"ל יכולים לצאת להתקפה כה מסיבית באור יום. האם עוצמתנו למול אויבנו מספיקה או שפשוט מדובר בעובדה- נלחמים ביום. לחימה ביום הינה צורך הכרחי בקרב, עלינו להטמיע זאת בתודעתנו כמפקדים לוחמים. זהו תנאי בסיסי ברציפות והמשכיות אך משום מה לא מעט תחקירי מלחמות מזכירים את העצירה ביום או בלילה כנקודה לשיפור. אם חטיבה בצבא סוריה ביצע זאת, גם אנחנו יכולים וטוב הרבה יותר.

משמעויות טקטיות הנובעות משינוי תכסית עקב הפצצות

החוק הבינלאומי אינו מתיר ירי ארטילרי או הפצצות אוויריות בלתי מדויקות לתוך שטח בנוי רווי אוכלוסייה. בלחימה בסוריה הפגיעה באזרחים לא היוותה שיקול בשום שלב. צבאו של אסד נלחם על-מנת להחזיר לידיהו בכל מחיר את השליטה בשטחים שנתפסו בידי המורדים. השטחים האורבניים הופצצו באופן מסיבי וללא רחם. ההפצצות גרמו להרג ולפגיעה רבה באזרחים ובלתי מעורבים ובנוסף לחורבן והרס. הפצצה מסיבית על סביבה אורבנית צפופה, משנה את התכסית ללא היכר. הקרקע כבר לא אותה הקרקע, הרחובות לא אותם רחובות והמבנים לא אותם מבנים. בכך נוצר יתרון לתוקף, המגן נאלץ להכיר מחדש את גזרתו בה שלט בצורה מוחלטת עד לפני ההפצצה. תשתיות בהגנה נהרסות ויעדים משתנים. התוקף לעומת זאת אומנם גם הוא לא מזהה את הקרקע שהכיר לפני, אך שינוי התכסית בעקבות ההפצצה

מצמצמת את הפער שבין המגן לתוקף בהיכרות עם הקרקע. יש לקחת בחשבון בשלב התוכניות כי ההפצצות המסיביות והשמדת המטרות המוכנות מבעוד מועד ישנו את פני הקרקע.

שינוי תכנית הינה דרך להילחם בתחושת השליטה והוודאות של האויב המגן. יש לשקול זאת כאופציה לפעולה על כל השלכותיה ואני סבור כי יהיו מקרים אשר יצריכו זאת. נראה כי במלחמת האזרחים בסוריה זוהי דפ"א מקובלת בעיקר בגלל העובדה שמעצמת העל לא פעלה בהתאם לנורמות הדין הבינלאומי בקרבות בסוריה.

הקרב לשחרור מחוז דרעא

מלחמת האזרחים הסורית החלה בהתקוממות בדרעא והיא הפכה לסמל למהפכת האביב הערבי בסוריה. במרוצת שנת 2011 תפסו לוחמי המדינה האיסלאמית דאעש את המחוז ועשו בו כבשלהם¹⁹. השלטון הסורי ניסה להשיב את המחוז לידיה במשך שבע שנים והצליח להשלים את משימתו ביולי 2018. עם סיום המערכה התנופף הדגל הסורי ברחבי העיר²⁰. מבחינת משטר אסד, כיבוש מחדש של מחוז דרעא הוא סמל לניצחון, הוא בעל משמעות גדולה לדיכוי האופוזיציות השונות והוא בעל משמעות אסטרטגית בדיכוי כוחות המורדים במחוזות השונים.²¹

במרוצת השנים נעשו ניסיונות רבים לשחרור המחוז אך כולם כשלו עד למבצע ההתקפה הדרומי של סוריה באמצע יוני 2018. לראשונה מאז נפל המחוז לידי ארגוני הטרור, הצליחו כוחות הצבא הסורי בסיוע חיל האוויר הרוסי להתקדם לעבר שטחי המחוז ולשחררם מידי הארגונים השונים. טרם היציאה למבצע ההתקפי על המחוז, נעשו מספר תיאומים בין ארה"ב, רוסיה, איראן, ישראל והאו"ם. הימצאות הסמוכה של מחוז דרעא לגבול הישראלי בגולן היווה גורם משמעותי בבחירת הכוחות. כך לדוגמה בעקבות העברת מסר ישראלי באמצעות ארה"ב והאו"ם, כי תתקוף בדרעא אם כוחות איראנים יצטרפו ללחימה, הורחקו הכוחות האיראניים מהלחימה במחוז²². המבצע לשחרור המחוז החל ב-18 ביוני 2018 ונמשך כמעט חודש ימים.²³ בשלב ראשון נעשה מאמץ לפתוח את הצירים הראשיים המובילים למחוז על-מנת לאפשר

¹⁹ אייל ברלוביץ, 'מלחמת האזרחים בסוריה במבט רחב' מערכות, אוקטובר 2020.

²⁰ 'הושלם כיבוש דרעא', דבר 12.7.2018.

²¹ מלחמת האזרחים בסוריה ויקיפדיה

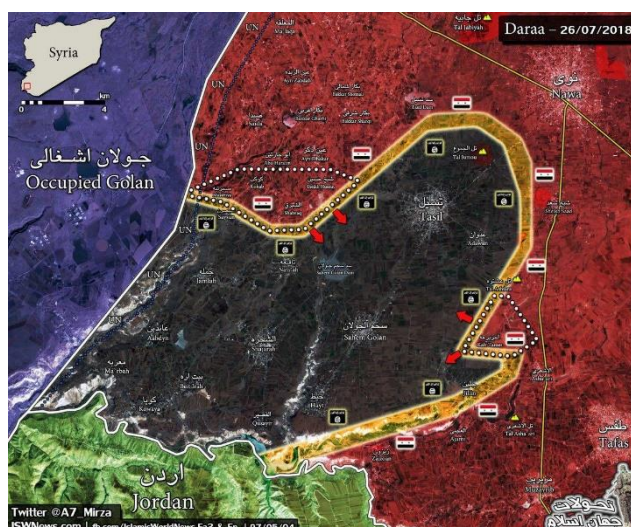
²² https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9E%D7%9C%D7%97%D7%9E%D7%AA_%D7%94%D7%90%D7%96%D7%A8%D7%97%D7%99%D7%9D_%D7%91%D7%A1%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%94

²³ יוסי מלמן, 'הקרבות בגולן הסורי מתקרבים לגולן הישראלי ומציבים אתגר מסוג חדש', מעריב 30.12.2017

2018 https://en.wikipedia.org/wiki/2018_Southern_Syria_offensive#cite_note-124 ²³ Southern Syria Operation

הגעתם של כוחות נוספים ותמיכה לוגיסטית הנדרשים לכיבוש העיר. במהלך החודשים יוני ויולי נערכו קרבות רבים בערים ובכפרים במחוז. אחת הדרכים בהם פעל המשטר היא הפסקת אש למשך ארבעים ושמונה שעות בה אפשרו לכוחות האופוזיציה לסגת למחוז אידליב והניחו להם להתפרק שם מנשקם. עם תום חלון הזמנים חודשו ההתקפות. ארגון המורדים ג'הבת אל נוצרא, היה הארגון היחיד שניצל את ההזדמנות להתבססות במחוז אדליב ולכן הלחימה בגזרתם במחוז דרעא ברובה הייתה ללא התנגדות מסיבית והכיבוש מחדש היה יחסית מהיר.

תחילה התמקדו ההתקפות בכיבוש שטחי מפתח, קרי כל קו התלים המקביל לתילי הגולן הישראלי. מרגע שהתקבלה השליטה על שטחים אלו, החלו הכוחות במספר מבצעים לשחרור ערים וכפרים בפריפריית העיר דרעא וקוניטרה בסמוך לגבול הישראלי. בהמשך הטילו כוחות המשטר מצור על העיר שנשלטה בידי דאעש וג'הבת אל-נוצרה. מרגע שהתקבלה השליטה בשטח בישובים השונים, נדחקו כוחות דאעש לעבר עמק נהר הירמוק בגבול סוריה-ירדן ומשם זו הייתה רק שאלה של הזמן עד לנפילת הכוחות. כאמור ב-12 ביולי שוחררו מחוזות דרעא וקוניטרה מידי דאעש וארגוני המורדים השונים באזור זה.²⁴

מפת ההתקפות בין התאריכים 23-25 ביולי 2018

הנמרים בקרב לשחרור מחוז דרעא (23-25 ביולי 2018)

כוחות ה"נמר" היוו חלק משמעותי ממהלכי מבצע ההתקפה הדרומי של סוריה לשחרור מחוז דרעא ושימשו כראש החץ בקרב בעל משמעות מערכתית במסגרת התקדמות הכוחות והכיבוש מחדש של האזור. חלק מן הקרבות נערכו בגולן הסורי

²⁴ מדרעא (מארס 2011) לדרעא (מארס 2019): גורמי הישרדות משטר אסד ואתגרים לייצובה של סוריה, כרמית ולנסי, גיליון 1158, 3 אפריל 2019

סמוך לגבול עם ישראל וההנחיה שניתנה לכוחות הנמר היתה להימנע מחיכוך עם הכוחות הישראלים. יש לציין עם זאת שבמהלך הקרב, בליל ה-24 ביולי הופל בידי ישראל מטוס SU-22 סורי, שנתן סיוע אווירי בהתקפה על הכפר לכוחות הנמר. ישראל הודיעה לאחר ההפלה כי עשתה זאת משום שהמטוס עבר את הגבול בין המדינות ועל כן פגע בריבונות הישראלית, דבר שישראל לא תרשה. הסורים לא הגיבו והפרשה טושטשה.²⁵

מבחינה מערכתית שימשו השטחים הסמוכים לגבול כ"נקודת קפיצה" לכיבוש המחוז. הפלוגה של עלי טהא מכוחות הנמר השתתפה בקרבות על מחוז דרעא. ראשית ייסקר הקרב על הכפר שאם אל- גולן (Sahem El Jawlan) שנערך ב-24 ביולי 2018.²⁶ הכפר, שפירוש שמו הוא בסמוך לגולן, נכבש על-ידי דאעש במרץ 2017.²⁷ בהמשך יוצג ניתוח של הקרב על הכפר ג'מלח באגן הירמוך.

סד"כ כוחות ה"נמר": יחידת עלי טהא, 2-3 פלוגות, פלוגת טנקים- בין 5-8 כלים, סוללת תותחים בסיוע ישיר.

אויב: פעילי ארגון דאעש בסד"כ- 2-1 פלוגות. אמל"ח: סוללת תותחים ומרגמות, טילי נ"ט מונחים, נגמש"ים.

גורמים משפיעים

1. שטח רווי אוכלוסייה המשמשת כמגן אנושי עבור פעילי ארגון דאעש.
2. המעבר מהשטח הפתוח לשטח הבנוי חסר במחסות, דבר המגביל מאוד את תנועת הטנקים.
3. לחימה באור יום.
4. מזג אוויר חם מאוד, חודש יולי ברמת הגולן הסורית.

תיאור הקרב

הקרב על הכפר שאם אל גולן וכיבושו מידי כוחות דאעש ששלטו בו התרחש בין התאריכים 23-25 ביולי. עוד קודם לכיבוש הכפר עצמו פעלו כוחותיו של עלי טהא בקרבת סמוך לכפר אל-ג'וביליאה. ההתקפה החלה במטח אש מסיבי על-ידי טנקים, תותחים וטילי נ"ט, לעבר פאתי הכפר במטרה לרתק את מערכי ההגנה של פעילי

²⁵ סרט לחימת הנמרים בדרעא - Tiger Forces Huly 23rd-25th. Military Operation against ISIS near Golan Heights. <https://www.youtube.com/watch?v=8iZZALbcpTQ&t=380s> ; <https://southfront.org/syrian-army-liberates-more-areas-from-isis-in-western-daraa/> ;

²⁶ Leith Aboufadel, 'Syrian Army Liberates more than Half of ISIL's Southwest Pocket', 27/7/2018 <https://www.almasdarnews.com/article/syrian-army-liberates-more-than-half-of-isils-southwest-syria-pocket-map>

²⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Saham_al-Jawlan#cite_note-11

דאעש במרחב. לאחר זמן מה יצאו פלוגות עלי טהא להתקפה על פאתי הכפר והשתלטו עליהם תוך זמן קצר. בצהרי אותו היום, שלטו כוחות הגדוד מבצעית בכפר. למעלה מ-700 אזרחים סורים שוחררו באותו היום מידי המשטר האכזר של ארגון דאעש.

היום השני למבצע, ה- 24 ביולי, 2018 הוא היום העיקרי בו מתמקד המבצע ומטרתו- כיבוש ושחרור הכפר שאם אל-גולן. ההתקפה החלה מכיוון צפון וזאת עקב אילוצים שקשורים לשליטת הכוחות הסורים בשטח. מחוז דרעא כותר לחלוטין על ידי הצבא הסורי מצפון וממזרח, מדרום נמצא הגבול עם מדינת ירדן וממערב הגבול עם מדינת ישראל. בנוסף השיקול להגיע מצפון הוא מתוך נקודת ההנחה שמערכי ההגנה של האויב באזור הקרוב ביותר לגבול הישראלי יהיו המערכים הדלילים ביותר ולכן ראה מפקד הגדוד לנכון לצאת להתקפה מצפון לכפר.

קו הזינוק להתקפה על פאתי הכפר נקבע בשדות הפתוחים הסמוכים אליו. כוחות הגדוד יצאו בשני מאמצים כאשר הם מאתרים בתצפית את מערכי האויב על ידי מודיעין שקבלו מבעוד מועד ועלידי מודיעין שאספו תוך כדי לחימה. ההתקפה היא התקפה "טלסקופית" העושה שימוש במעבר כוח דרך כוח כאשר פלוגה ראשונה תופסת את פאתי השטח הבנוי, פלוגה שניה חודרת דרכה אל תוך הכפר ומשתלטת על מבנים שולטים והפלוגה השלישית משמשת ככוח רתק מחפה גדודי שמכניס את שאר כוחות הגדוד ללחימה על הכפר. במהלך התנועה אל היעד, נתקלו כוחות הגדוד בירי מסיבי של טילי נ"ט מונחים שנורים עלידי כוחות דאעש בכפר. הם הסיקו כי מדובר בציד לחימה נטוש של כוחות האופוזיציה שברחו מהכפר והשאירו אחריהם טילי נ"ט מסוג זה.

העובדה שנורים על כוחות הנמר טילים אלו, הפתיעה אותם, מאחר והיה ידוע להם כי במרחב הכפר אין בידי כוחות דאעש כל כך הרבה טילים, דבר שהוא בעל משמעות עבור כל תנועה רכובה או רקומה. השלכת הידיעה באשר לכוחות היא שמעתה תבוצע בעיקר תנועה רגלית בהתקפה על הכפר ושאר הכלים הרכובים יהיו בסיוע ישיר לכוחות מחוץ לכפר. תוך שעות ספורות מרגע פתיחת ההתקפה, כבשו כוחות הגדוד את הכפר, הסיגו את כל כוחות דאעש ששהו בכפר לעבר עמק נהר הירמוך והחרימו את כל ציוד הלוחמה הכבד שנשאר מאחור ושימש את כוחות ה"נמר" ללחימה כנגד כוחות דאעש בהמשך.

במהלך סרטון הקרב, נראים מפקדי היחידה פוקדים על רווחים בין לוחמים ומסגרות ודורשים לקיים לוחמת פרט ברמה גבוהה על מנת לצמצם נפגעים. עם זאת יש לציין כי לוחמי הנמר אינם כוח סדיר של הצבא הסורי, ניתן לראות זאת על פי

לבושם: חלקם לבושים בחצי לבוש אזרחי חצי מדים, חלקם עם ציוד מלא וחלקם עם ציוד חסר.

מרשם קרב כוחות ה"נמר", גדוד עלי טהא בקרב לשחרור שהאם אלגולן, דרעא

ניתוח הקרב על-פי עקרונות ההתקפה

מודיעין עדכני ורציף. הסרט מדגיש כי טרם היציאה לקרב נאסף מודיעין רב על אופי האויב, מיקומו ועוצמתו. הסרט מראה תחקור של אזרחים ששוחררו מידי דאעש בכפר ט'סיל. בתחקור האזרחים אומרים את כל מה שהם יודעים על אופי פעולתם ומספקים פרטים נוספים. בנוסף, ישנו מערך רחפניים המוטסים מעל מערכי האויב ואוספים מודיעין עדכני לגבי מיקום כוחות האויב. הדבר הבולט ביותר באיסוף המודיעין הוא ההבנה של מפקדי גדוד עלי טהא על הימצאותם של רכבי תופת שעלולים לפגוע בכוחותיהם וכתוצאה מכך הם מפיקים מענה מבצעי המאפשר להם להיות בטוחים יותר תחת התקפות התופת.

בחירת יעדים וצירים. כמו בקרב הקודם גם כאן, מודגשת היטב בחירת היעדים וצירי ההגעה אליהם. כל פלוגה וצוות מכוון ליעד אותו הוא צריך לכבוש, כל לוחם יודע לאן פניו ומכאן גם את תוכנית ההתקפה מתוכננת.

הפתעה. קרב זה מראה שגם במקרה בוחן הנוכחי ההפתעה היא בעיקר בעוצמת הכוחות. שוב, מדובר בהתקפת יום אחרת להפצצות אוויר משמעותיות על הכפר. ירי הטנקים המסיבי וכמות לוחמי החי"ר הנעים לעבר הכפר הם ההפתעה לכוחות דאעש שלא ציפו להיקף כה של לוחמי חי"ר.

שמירת התנופה. הקרב המתואר על שאם אל-גולן הוא חלק משימור התנופה במבצע לשחרור הישובים הסורים הסמוכים לגבול עם ישראל. המבצע נמשך שלושה ימים רצופים של לחימה מכפר לכפר. תת היחידות בתוך גדוד עלי טהא שמרו גם הן על

תנופת ההתקפה עלידי ביצוע של התקפה טלסקופית, טכניקה המאפשר רציפות לחימה בממד צר אל תוך שטח האויב.

קשה לדעת את מכלול המהלכים השלם על-פי התיעוד הצר מזווית המצלמה, אך ניכר כי רצף ההתקפות לא פסק ולפיכך ניתן להסיק כי נשמרה תנופת ההתקפה לאורך כל הלחימה.

סיוע אש ומבצעי אש. כל מהותה של התקפה בחסות חיל האוויר הרוסי כורכת בתוכה סיוע אש ומבצעי אש. יתרה מכך בקרב הנוכחי, הייתה לגדוד עלי טהא סוללת תותחים בסיוע ישיר, כך שברור שעקרון זה בא לידי ביטוי במלוא מובן המילה.

מימוש הקרב המשולב. שילוב לוחמי הח"ר עם השריון בכל שלב בהתקפה, מסכי האש המתגלגלים לאורך כל הלחימה והשימוש ברחפנים הם הסמל לקרב המשולב בהתקפה זו. כמו במקרה ההתקפה בחלב גם כאן מובלט עיקרון הלחימה בצוותי קרב באופן מובהק וברור.

לקחים מהקרב

התמודדת עם רכבי תופת. אחת הבעיות המשמעותיות שאתה התמודד הצבא הסורי בלחימתו בגזרות השונות הייתה התפוצצותם של רכבי תופת עתירי חומר נפץ על כוחות ומוצבים של צבא סוריה ברחבי המדינה. לוחמי המורדים עשו שימוש בטכניקה זו פעמים רבות וגרמנו לנפגעים רבים בקרב כוחות המשטר.

בקרב המתואר, נראים כוחות גדוד עלי טהא פותרים את בעיית רכבי התופת עלידי פתרון טקטי פשוט ומקורי. לוחמי הגדוד נהגו לחסום את כל צירי הגישה המובילים לעבר עמדת הפיקוד עלידי סלעים אותם זרקו על הכביש. הסלעים היוו מחסום שבלם את רכב התופת הדוהר לעבר הכוחות ומרגע שנתקע, כוח נ"ט איתר אותו והשמיד אותו עוד בדרך אל יעדו. מרגע שהבינו הכוחות כי שיטה פשוטה זו עובדת כנגד רכבי התופת, הם החלו בחסימת צירים עלידי אבנים והצבת עמדות נ"ט על-מנת שיאתרו וישמידו אותם ברגע שהם נתקעים.

דוגמה זו ממחישה את הצורך בחשיבה יצירתית בקרב. מדובר, במקרה זה, בפתרון טקטי כל כך פשוט, נטול טכנולוגיה משמעותית או פיתוח אמל"ח מיוחד מסוג כזה או אחר. כל מה שמנע את המשך הפגיעה מרכבי התופת היה הנחת גלי אבנים לבלימת הרכבים והשמדתם. חשוב לציין כי הנחת המכשול אינה מספיקה וכי יש להעמיד כוח שיפגע באויב לאחר שנתקל במכשול.

הלך עבור צה"ל נוגע לחשיבות השימוש בחשיבה יצירתית המובילה לפתרונות רבים. וזאת בנוסף על הניסיון הקרבי והיכרות עם מקרים דומים בהיסטוריה צבאית. עלינו כמפקדים לראות דוגמא זו כמקרה אותו אנו עלולים לפגוש

בקרב מאחר והאויב אימץ בשנים האחרונות סגנון לחימה ג'יהאדיסטי שיהיה עלינו לתת לו את המענה הראוי.

לוגיסטיקה מהשטח. אחד העקרונות הבולטים של דרך הפעולה של חטיבת הנמר הוא הסתמכות על לוגיסטיקה מהשטח, כלומר הצטיידות להמשך לחימה על בסיס המצוי בשדה הקרב אם עלידי שאיבת תחנות דלק ובעיקר עלידי החרמת נשק של כוחות אויב שנסוגו, חוסלו או נשבו באזור. בעיית המשאבים בצבא הסורי היא נקודת משבר בלחימתו ויעילותו בקרבות השונים. קרבות רבים קמו ונפלו על העיקרון הבסיסי שבתספוקת באמצעי לחימה. חטיבת הנמר קמה לתוך המצב העגום של הלחימה חסרת המשאבים, אימצה לעצמה מספר שיטות לאיסוף לוגיסטי.

ראשית, שיח עם המיליציות המקומיות המבוססות על חמולות אזרחיות. שיתוף הפעולה עם המיליציות נעשה באמצעות שכנוע של מפקד כוחו הנמר סוהיל חסן כי מדובר באינטרס משותף של המקומיים עם כוחות המשטר. שיטה נוספת היא כאמור, איסוף שלל מהשטח. בקרב על דרעא נפל לידי גדוד עלי טהא מצבור ענק של טילי נ"ט שהיו בשימוש עלידי ארגון דאעש. בסרטונים ניתן לראות כי כוחות דאעש הותירו בנסיגתם גם כלי רק"מ משוריינים רבים, תחמושת לנשק אישי, רימונים וטילי כתף שנאספו עלידי הגדוד.

הלקח לכוחותינו הוא המחשבה על איסוף לוגיסטי מהשטח בעת תמרון עמוק. עבור צה"ל מדובר יהיה על אספקה של של מזון ודלק לצד איסוף אמל"ח מן השטח על-מנת שלא ישמש שוב את האויב שנסוג מעמדותיו. ההספקה הלוגיסטית היא משאב קריטי לשימור רציפות ויש להטמיעו בתודעת כוחותינו ולא להישען רק על אספקה שתגיע מהארץ במידה ונתמרון תמרון עמוק.

הקרב לשחרור עמק הירמוך - הקרב על כפר ג'מלח (27-28 ביולי 2018)

סד"כ כוחות הנמר יחידת עלי טהא בהיקף 2-3 פלוגות חי"ר, 2 פלוגת טנקים- בין 5-8 כלים בפלוגה, סוללת תותחים בסיוע ישיר, סוללת טילי קרקע-קרקע ורקטות עתירות משקל ת"פ היחידה להתקפה, צוות הנדסה למשימות מיוחדות.

אויב: פעילי ארגון דאעש בסד"כ- פלוגתי. אמל"ח: סוללת תותחים ומרגמות, טילי נ"ט מונחים, נגמשי"ם.

גורמים משפיעים

- הגעה לכפר משטח נחות.
- המרחב הוא מרחב חקלאי השדות בשטח מלאים בגלי אבנים וטרסות.
- לחימה באור יום.

- מזג אויר חם מאוד, חודש יולי ברמת הגולן הסורית.

תיאור הקרב

בהמשך למבצע שחרור הדרום, המשיכו יחידות ה"נמר" להתקדם לעבר עמק הירמוק, אליו נדחקו כוחותיו האחרונים של ארגון דאעש, על-מנת לחסל את ארגון דאעש לחלוטין באזור זה ולהשיב את השליטה לידי משטר אסד והצבא הסורי במרחב. במסגרת לחימתם, נשלחו כוחות הגדוד לכפר נאפח' הסורי, ששימש כמרכז הפיקוד של כוחות ארגון דאעש באזור. במסגרת ההכנות להתקפה, מוקמו מקלעים כבדים בעמדות שולטות על הצירים המובילים לכפר במטרה לאתר ולהשמיד רכבי תופת של פעילי דאעש הנוהרים לכיוון כוחות הצבא הסורי.

כוחות הנמר נקראו למשימה לכיבוש הכפר כבר ביום שלמחרת, במסגרת תוכנית ההתקפה שלהם הם החליטו על ביצוע התקפה בשני מאמצים על-ידי איגוף כדי להימנע מהתקפה חזיתית על מערכי האויב המבוצר בכפר. בתאריך 28 ביולי, בשעות הבוקר המוקדמות נשלחים כוחות ה"נמר" לכפר אל ג'מלח וכיבושו לטובת איגוף הכפר נאפח'. נקודת העצירה האחרונה של כוחות הנמר הייתה בכפר שאם אל-גולן שנמצא מזרחית לכפר נאפח' והכפר אל ג'מלח נמצא בצדו השני של הכפר נאפח', כ-10 ק"מ מזרחית לו.

ההכנות להתקפה בעיצומן, וכוחות ה"נמר" מוכנים בשטחי הערכות ליציאה להתקפה על הכפר ג'מלח. בשלב הראשון, המתינו הכוחות לסיום הירי הארטילרי על הכפר. בסרטונים המתעדים את הלחימה על הכפר ברשתות החברתיות ניתן לראות שהירי הארטילרי נמשך למעלה משעתיים ללא הפסקה. אש תותחים, מרגמות, מטוסים, טילי קרקע-קרקע ורקטות עתירות משקל נורו לעבר הכפר במטרה להשמיד כל מה שעלול לבלום את ההתקפה.

הכוחות המרכזיים בהתקפה על הכפר ג'מלח הם כוחות השריון, כל התנועה נעשית תחת חסותם של הטנקים ובהובלתם קדימה. חלק ניכר ממחיר האיגוף הוא הגעה מהשטח הנחות. על-מנת לדאוג לאבטחת הכוחות מנחה אחד המפקדים (לא ברור מי הוא או מה דרגתו), שכל תנועה של מחלקת חי"ר תהיה מימינו ומשמאלו של טנק. ראשית נשלח לפנים כוח הנדסה מיוחד במטרה לעדכן את היחידות השונות לגבי עבירות הטנקים לעבר היעדים. הכוח נשלח כמסך סיור במסגרת ההתקפה. במקביל לתנועת הכוחות נמשכת הפעלת האש על-ידי טיווח של אחד הקצינים (ככל הנראה משמש כקש"א), נראה שהוא מעביר לסוללה קואורדינטות על בסיס הפלאפון הנייד שלו.

הכוח העיקרי של האויב המתין לכוחות המשטר בפאתי הכפר כשהוא מוסתר במטעי הזיתים וגלי האבנים בשדות, הפזורים במרחב השטח הפתוח. במטרה לחפות לתנועת הכוחות ממשיכה ליפול האש הארטילרית ובמקביל נגמשי BMP מעבירים לוחמים לאגף השמאלי של הכפר במטרה לצמצם את טווח התנועה הרגלית כל עוד ניתן. אחד אחרי השני, מביאים נגמשי BMP כוח גדול של לוחמים ובמקביל טנקים ותותחים מצמצמים טווח לאזור הטרסות. כוחות החי"ר שהחלו תנועה מבצעים אותה בדילוגים רבים, על-פי מסגרות. תנועת החי"ר מוגבלת מאוד עקב העובדה שהם מגיעים משטח נחות לכיוון הכפר ולכן הם מבצעים דילוגים מסלע לסלע תוך כדי הפעלת אש שמחפה לתנועתם לעבר היעדים, בעיקר על בסיס הטנקים.

הטנקים שצמצמו טווח לעבר פאתי הכפר, נמצאים מאחורי מחסות גלי האבנים בשטח הנמוך על-מנת לא להיחשף לאש טילי נ"ט מונחים של האויב. מרגע הגיעו כוחות החי"ר לפאתי השטח הבנוי, יוכלו כוחות השריון לצאת בהתקפה לעבר הכפר. כעת כוחות ה"נמר" פרוסים בשני מאמצים בקו זינוק להתקפה כאשר המאמץ העיקרי מגיע מ"השטח השמאלי" והמאמץ המשני מגיע מ"השטח הימני" (על-פי שפה משותפת, ראה עזר קרב).

שלב הפריצה לכפר החל, הטנקים משמשים ככוח המשמעותי והמוביל כאמור, כל טנק נע עם מחלקת חי"ר בגבו לעבר הכפר. הטנקים, בירי תותחים ומקלעים מסיבי תוך כדי תנועה, מתקדמים ומחפים לכוחות החי"ר בתנועה לעבר היעדים. התנועה אל יעדי הכפר מבוצעת בהצלחה ובמהירות. הטנקים מובילים את כוחות החי"ר במהירות למרחק של בין קילומטר אחד לשני קילומטרים. הכוחות מגיעים כמעט ללא נפגעים לפאתי הכפר. לא עבר זמן רב עד תום ההתקפה וההכרזה לכיבוש הכפר. השעה אינה ברורה אך ניכר כי עדין אור יום.²⁸

ניתוח הקרב על-פי עקרונות ההתקפה

מודיעין עדכני ורציף. מטרת כיבוש הכפר ג'מלח הייתה להגיע באיגוף לכפר נאפח'. מכאן ניתן לגזור כי כוחות ה"נמר" הבינו היטב את מיקום כוחות האויב וכיוון היערכותם. במהלך הלחימה נעשה איסוף על-ידי רחפנים. לא ברור עם נעשה איסוף מודיעין איכותי תוך כדי הקרב למרות שנראה שישנן הכוונות אש ספציפיות של קצינים מטווחים אך ככל הנראה הן בוצעו לאור זיהוי מדי של עמדות התצפית והטיווח.

²⁸ סרט הקרב על הכפר ג'מלח. "Tiger Forces Battles for South Syria. July 31st 2018. The <https://www.youtube.com/watch?v=eAUIAUKg6vk>-Liberation"

בחירת יעדים וצירים. כמו בהתקפות הקודמות גם כאן, נעשה חילוק של השטח על-פי שפה משותפת, כל תת יחידה קבלה יעד ולאורו נבנה ציר. כוחות הגדוד נעו בשלושה מאמצים כאשר המאמץ המשני נפרס בשטח "הימני" וה"שמאלי" על-מנת למשוך אש אויב ולבודד את הפאתים. המאמץ העיקרי היה פלוגת הטנקים בפרצה בליווי כוחות חי"ר דרך כוחות המאמץ המשני וחדרה פנימה לתוך שטח הכפר. **הפתעה.** בקרב זה בשונה מהקרבות האחרים אותם ביצעו יחידות ה"נמר", נראה כי ההפתעה הייתה הפעם יותר מהפתעה בעוצמה. בקרב זה נראית הגעת הכוחות שונה, במספר מאמצים עם יכולות משתנות, בליווי אש ארטילריה לוו דווקא מוכוונת ליעדי ההסתערות. לדעתי כיוון ההתקפה הפתיעה את מערכי האויב, פרט לעוצמה נראית תחבולה בתוכנית ההתקפה ובעיני היא באה לידי ביטוי בקרב זה. **שמירת התנופה.** הסרט ממחיש רצף לחימה בלתי פוסק של הכוחות. במקביל לדילוגי החי"ר, נעשה צמצום של כוחות נוספים עלידי נגמ"ש BMP, תנועת ואש טנקים, ירי בלתי פוסק של ארטילריה ולבסוף פריצת כוחות השריון לכיוון הכפר. **סיוע אש ומבצעי אש.** כאמור, בהתקפה זו בשונה מהתקפות אחרות שולבו סוללות טילים לטובת מתן סיוע אש מסיבי יותר להתקפה. האש הייתה גורם משמעותי בהתקפה זו כיוון שלא הפסיקה לרגע אחד מרגע תחילת הפעלת על היעדים. **מימוש הקרב המשולב.** גם בקרב זה ניתן לראות כי הלחימה נעשתה על בסיס קרב משולב. בקרב שולבו כוחות חי"ר, שריון, הנדסה ותותחים. בנוסף, בתוכנית ההתקפה מגולם השילוב בין החיילות השונים עלידי תנועת הטנקים המהירה בליווי חי"ר באגפים.

מרשם קרב כוחות ה"נמר", גדוד עלי טהא בקרב ההתקפה לכיבוש הכפר ג'מלח

לקחים מהקרב

אפקט הספרינט

במסגרת רצף ההתקפות שבוצעו לכיבוש הכפרים בעמק הירמוך, תחילה כוחות דאעש שהיו ערוכים במרחב נסוגו כמעט ללא התנגדות וכוחות צבא אסד כבשו את השטח בקלות רבה. כשהחלה התנגדות עלידי כוחות דאעש, כוחות צבא אסד ובראשם חטיבת ה"נמר", היו בתנופה ושליטה כל כך חזקה שהכוח המגן לא הצליח למנוע מהם לכבוש או להתקדם לעבר היעד הבא.

בריאיון עם המפקדים בתום הקרב, הם התייחסו למהירות התנועה כגורם ההכרעה בקרבות על עמק הירמוך. שטח שתוך פחות משבוע מרגע התקבלה ההחלטה, נכבש עלידי הצבא הסורי ושוחרר מידי ארגון דאעש. בהיבט המקצועי ניתן לומר בפשטות כי מדובר "במהירות על חשבון אבטחה", אך האמת היא שמדובר בהתקפה עוצמתית, בעדיפות סד"כ מוחלטת, עם שליטת מפקדים מרשימה, שלא ניתנת לעצירה.

אומנם בסרטים השונים לא נראים לוחמי כוחות ה"נמר" נפגעים מאש אויב וניתן לשער שהיו לא מעט כאלה, אך למרות זאת התקפות הנמרים לא נבלמו עלידי כוחות ארגון דאעש. העוצמה והרצון להתקדמות מהירה, יחד עם מבצעי אש עצומים בגודלם הם שהביאו להכרעת המערכה על עמק הירמוך בתוך תשעה ימים בלבד. ב־31 ביולי שוחרר עמק הירמוך מידי פעילי ולוחמי ארגון דאעש והאזור כולו עבר לידי כוחות המשטר.

סיכום ומסקנות

שלושת הקרבות שהוצגו לעיל הם רק חלק קטן ממספר הקרבות הגדול שנערכו במהלך מלחמת האזרחים בסוריה. כיבוש העיר חלב ומחוז דרעא מהווים סמל לניצחון כוחות המשטר על המורדים, תוצאה שכלל לא היתה ברורה בראשית המלחמה. כאשר הכוחות הרוסים החלו להתערב בלחימה לטובת משטר אסד בשנת 2015 הם חיפשו כוח שיוכל להיות ראש החץ בלחימה. צבאו של אסד היה מרוסק באותה תקופה וסבל מעריקות, מחסור באמלח ואובדן ידע. כוחות הנמר מילאו עבורם תפקיד זה. בסרטונים המצויים ברשתות החברתיות ניתן לראות את הקצינים הרוסים חונכים את המפקדים והחיילים בשטח. סיוע חיל האוויר הרוסי ללחימה הכריעה במקרים רבים את הכף לטובת כוחותיו של אסד. כוחות הנמר זכו לקבל תמיכה באמל"ח רוסי חדיש ובמהלך שנות הלחימה התקבע דפוס לפיו אמל"ח חדש (טילי נ"ט, תותחים) מנוסה עלידי כוחות הנמר ולאחר מכן מופץ לשאר יחידות הצבא. ניתן לראות למשל תיעוד לשימוש בטנקים חדישים מסוג T-90 בקרבות יחידות הנמר.

גורם נוסף שתרם להצלחתה של חטיבת הנמר מלבד התמיכה הרוסית המסיבית הייתה הבלטת יכולותיהם המבצעיות בפן התודעתי עד לכדי האדרה. במלחמת העולם השנייה, הפך הצלף ווסלי זייצ'ב לסמל. מטרתו העיקרית של לוחם דגול זה הייתה לפגוע בכמה שיותר מפקדים גרמנים בשדה הקרב. ככל הנראה ווסילי עשה זאת בנאמנות ובהצטיינות ומהר מאוד הפך לסמל של ניצחון ותקווה בתוך אפלת המלחמה. רוצה לומר, שבעיני, לאור המחקר שערכתי כוחות הנמר הפכו למעין "ווסילי זייצ'ב הסורי". החטיבה מוצגת בפרסומים שונים כיחידה מצטיינת, מנצחת ועוצמתית, מונהגת על ידי מפקד דגול ומפואר סהיל אל-חסן. כוח בלתי מנוצח.

הרוסים שהבינו כי ערך תודעת הניצחון הוא ערך חשוב, הדגישו את עוצמתה של חטיבת הנמר והטמיעו זאת בצבא הסורי. יחד עם זאת, המתבונן בעיניים ביקורתיות רואה את חולשתו של הצבא הסורי שנאלץ להסתמך על כוחות חיצוניים, את המחסור במשאבים ואת האופן שבו הפך הצבא הסדיר הסורי למיליציה מאורגנת - הפיקוד מעולם לא לפנים, המדים לא אחידים, והנשקים מאולתרים. במבט ביקורתי זה ניכר שהגדרת חטיבת הנמר כחטיבה מנצחת היא בעיקר אמירה מתחום התודעה ועיקר הניצחונות של החטיבה נבעו מן התמיכה הרוסית המסיבית לה זכתה בקרבות. עם זאת, לצד הביקורת, יש לציין כי חטיבת הנמר בסופו של יום הביאה שינוי, היא כבשה מחדש נקודות אסטרטגיות על ידי מהליכים טקטיים פשוטים ומבריקים. היא הראתה כמה יכולות אלתור בגלי אבנים, איגופים ובצוע טכניקות מעבר בין לוחמות מנצחת קרבות, היא הפיחה תקווה בעם הסורי המשוחרר והפכה לסמל הניצחון במלחמה.

המערכה הבאה של צה"ל תהיה כרוכה בהכרח בעימות עם כוח בלתי סדור הנלחם במאפייני גרילה וג'האד. לצד הביקורת, ניתן ללמוד רבות מן האופן בו נלחמה חטיבת הנמר בהיבטים הטקטיים: מעבר מהשטח הפתוח לבנוי, תנועה ברחוב, פתיחת וחסמת ציר, ארגון שטח, ארגון כוחות ומורל. יכול להיות שמדובר ביחידת מופת ויכול להיות שמדובר בווסילי הסורי, אך חטיבת הנמר נלחמה בטרור מודרני, עדכני וחדשני. עלינו, אנשי המערך הטקטי בצה"ל ללמוד מאחרים ולהתאמן לאור לקחים לקחיהם.